

Aalto-yliopisto

AUDIOVISUAALISEN TEOKSEN KÄYTTÖ TUTKIMUKSESSESSA

TEKIJÄNOIKEUSLAIN MUKAISET OIKEUDET AV-TEOKSEEN

- Tekijänoikeuslain esimerkkiluettelossa ja poikkeussäännöksissä puhutaan elokuvateoksesta, elokuvateoksella tarkoitetaan tekijänoikeuslaissa audiovisuaalisia teoksia
- Oikeudet syntyvät tekijöille, esittäville taiteilijoille ja tuottajille ja oikeudet yleensä kootaan tuottajalle siten että tuottaja voi edelleenluovuttaa teoksen

TEOSKYNNYS

- Teossuojajan saamiseksi teoksen tulee olla itsenäinen omaperäinen luomistyön tulos
- Audiovisuaalisen teoksen teoskynnys alhaalla

YKSINOIKEUS

- Oikeudenhaltijoilla on yksinoikeus määrätä teoksesta
- Yksinoikeutta rajoittavat tekijänoikeuslain 2 luvun rajoitussäännökset
- Oikeudet jaetaan moraalisiin ja taloudellisiin oikeuksiin
- 2 luvun rajoitussäännökset eivät rajoita moraalisia oikeuksia

TALOUDELLISET OIKEUDET

- **Kappaleen valmistaminen**
- Kappaleen valmistamista on kaikki kopioiminen ja tallentaminen
- Poikkeuksena välittäminen tietoverkossa osana välittämisen teknistä prosessia (tekijänoikeuslain 11 a pykälä, 14.10.2005/821)
- **Yleisön saataville saattaminen**
- Kattaa kaikki välittämisen ja lähettämisen muodot esim. internet käyttö ja teosten välittäminen mobiililaitteisiin.

MORAALISET OIKEUDET

- **Isyysoikeus**
 - Tulla ilmoitetuksi teoksensa tekijänä tai lähioikeuden haltijana hyvän tavan mukaisesti
- **Respektioikeus**
 - Teosta tai esittävän taiteilijan esitystä ei saa muuttaa tai saattaa yleisön saataviin tekijäntaiteellista arvoa tai ominaislaatua loukkaavalla tavalla.
 - **Moraaliset oikeudet esim. nimen ilmoittaminen tulee huomioida , vaikka teoksia käytetään rajoitussäännösten nojalla**

RAJOITUSSÄÄNNÖKSET

- Tekijänoikeuslain 2 luvun rajoitussäännökset antavat luvan käyttää teoslajia tietyssä yhteydessä ilman lupaa ja ilman korvausta (täysi rajoitus)
- Tutkimukseen soveltuu:
 - Sitaattioikeus 22 §
 - Elokuva poikkeussäännös 16 c §
 - Kuvia tieteelliseen esitykseen 25 §

AV-teoksen käyttö tutkimuksessa

- Tekijänoikeus ei suojaa teoksen sisältämää informaatiota, teos voi aina olla tutkimuksen kohteena ilman tekijänoikeuslaista johtuvia rajoituksia
- Jos tutkimukseen otetaan lainauksia audiovisuaalisesta teoksesta voidaan näin tehdä tekijänoikeuslain 22 §:n sitaatti säännöksen nojalla:
- Julkistetusta teoksesta on lupa hyvän tavan mukaisesti ottaa lainauksia tarkoituksen edellyttämässä laajuudessa

Audiovisuaalisen teoksen siteeraaminen

- Sitaatin tulee olla asiallisesti perusteltu eli jokin siteeraamiselle tunnusomainen funktio ns. vetoamisfunktio
- Tutkija esim. esittää väitteen ja käyttää väitteensä tueksi
- Sitaatteja tutkimuksen kohteena olevista audiovisuaalisista teoksista
- Tutkija voi käyttää sitaatteja mm. tutkimuksen tieteellisen tekstin havainnollistamiseksi, selostettavan asian selvittämiseksi tai tyylinäytteen antamiseksi

Sitaatin laajuus

Siteeraaminen sallittua vain tarkoituksen edellyttämässä laajuudessa

- Tarkoituksen edellyttämä laajuus tutkitaan tapauskohtaisesti
- Haarman: Erityisesti tieteellisessä kirjallisuudessa voidaan sallia pitkiäkin sitaatteja
- Toisaalta esim. Walden kirjassa Tutkimuksen tekijänoikeudet: Tekstisitaatti voi olla laajempi kuin elokuvasitaatti

Sitaatin hyvän tavan mukaisuus

- Siteerausosoikeuden käyttäminen edellyttää käytön hyvän tavan mukaisuutta. Käytön hyvän tavan mukaisuus edellyttää esimerkiksi, että siteerattavan teoksen tekijä/tekijät ja siteerattava teos ilmoitetaan hyvän tavan mukaisesti.
- Siteerattavaa teosta ei saa muuttaa enempää kuin mitä vaaditaan sitaatin käyttämiseksi
- Hyvän tavan mukaisuus ja tarkoituksen edellyttämä laajuus tutkitaan tapauskohtaisesti.

Videoleikkeiden käyttö sitaatti säännöksen nojalla

- Tekijänoikeusneuvoston lausunnossa, 2002:16, joka koski videoleikkeiden käyttöä opetustarkoituksessa www-sivuilla, Tekijänoikeusneuvosto totesi, että kolmen minuutin mittaisen dokumenttifilmin ottaminen kokonaisuudessaan opetusmateriaaliin ilman elokuvan tekijän tai tekijänoikeuden haltijan ja elokuvan tuottajan lupaa ei voida pitää TekijäL 22 §:n mukaan sallittuna sitaattioikeuden käyttämisenä.

Videoelokuvan siteeraaminen

- Tekijänoikeusneuvoston lausunnossa 1989:15 oli kyse kahdesta videoelokuvasta, jotka sisälsivät samoja otoksia. Tekijänoikeusneuvoston mukaan sallituiksi elokuvasitaateiksi on yleensä katsottu lyhyet, muutaman sekunnin mittaiset välähdykset toisesta elokuvasta. Filmimateriaalin lainaamista toisesta elokuvasta toiseen ei voitu katsoa kuvamateriaalin sitaatinomaiseksi käyttämiseksi ja siten sitaattioikeutta koskevan säännöksen nojalla sallituksi. Sallittua esim. historiallista tapahtumaa selostavaan elokuvaan sisällytetyt otokset tapahtumaa kuvaavasta dokumenttielokuvasta

Siteeraaminen digitaalisessa julkaisussa ja verkkojulkaisussa

- Jos siteeraamisen edellytykset täyttyvät, voidaan av-sitaatteja sisältävä teos julkaista myös digitaalisessa muodossa ja tietoverkossa
- TN 1997:9 siteeraamisoikeutta ei ole rajattu tiettyihin teoslajeihin tai tekniikoihin
- Sitaattisäännös on teknologianeutraali

Teosten käyttäminen Kansallisessa audiovisuaalisessa arkistossa

- **16 c §** Kansallinen audiovisuaalinen arkisto saa:
- 2) välittää kokoelmissaan olevan teoksen yleisöön kuuluvalle henkilölle tutkimusta varten 16 b §:ssä tarkoitetun kirjaston tiloissa, eduskunnan kirjastossa ja Tampereen yliopiston tiedotusopin laitoksessa yleisölle välittämiseen varatuilla laitteilla, 1 momentin 2 kohtaa ei sovelleta ulkomaisen tuottajan tallettamaan elokuvateokseen.

Teosten käyttäminen Kansallisessa audiovisuaalisessa arkistossa

- Kansallisen audiovisuaalisen arkiston kokoelmissa olevaa teosta saa, lukuun ottamatta ulkomaisen tuottajan tallettamaa elokuvateosta, käyttää tutkimukseen ja korkeakoulutasoiseen elokuvaopetukseen.

Audiovisuaaliset teokset tutkimuksessa

- **Taideteosten käyttäminen**
- **25 §**
- Julkistetuista taideteoksista saa ottaa tekstiin liittyviä kuvia:
- 1) arvostelevaan tai tieteelliseen esitykseen
- Audiovisuaalisesta teoksesta otettua kuvaa yksittäinen frame tai still-kuva , saa liittää kuvaa käsittelevään tieteelliseen esitykseen ilman lupaa ja ilman korvausta
- Poikkeussäännöksiä tulee tulkita suppeasti, kuvia , voidaanko tulkita tarkoittavan audiovisuaalista esitystä ?

LISÄTIETOJA

- <http://copyright.aalto.fi/> Luovien alojen tekijänoikeus
- www.minedu.fi Tekijänoikeusneuvoston ratkaisut
- www.finlex.fi Tekijänoikeuslaki)
- www.kopiosto.fi Tv-ohjelmien opetuskäytöstä tietoa
- www.tuotos.fi (luvat kotim. elokuvien opetuskäyttöön)
- www.mmviihdepalvelu.fi (luvat ulkom. elokuv. opetusk.)
- www.teosto.fi www.gramex.fi (musiikin käyttö)
- www.kuvasto (kuvan käyttö)

LÄHTEET JA KIRJALLISUUS:

- **Kirjallisuutta**
-
-
- Haarman, Pirkko-Liisa. *Tekijänoikeus ja lähioikeudet*. Talentum, 2005
-
- Harenko, Kristiina; Niiranen Valtteri; Tarkela Pekka : Tekijänoikeus kommentaari ja käsikirja, WSOYpro 2006
-
- Rajala, Katariina (toim.) : Tutkimuksen tekijänoikeudet, Werner Söderström Lakitieto Oy 1998
-
- **Virallislähteitä**
-
- Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tekijänoikeuslain ja rikoslain 49 §:n muuttamisesta. HE 28/2004. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tekijänoikeuslain muuttamisesta ja oikeudesta valokuvaan annetun lain kumoamisesta. HE 1994: 287
- Hallituksen esitykset löytyvät eduskunnan kotisivuilta asiakirja-arkistosta, www.eduskunta.fi
-
- Tekijänoikeusneuvoston ratkaisut www.minedu.fi